

Az V-ik, 1897-ben tartott szünidei orvosi kursussal azon tett tapasztalataim.

Dr. Sax Ágoston.

Előadásom tárgya némileg eltér az e helyen szokásos előadásoktól, de választottam e tárgyat többféle oknál fogva; először is azért, mert bár mindenki megkapta ezen kurszus tervezetét, magából a tervezetből a kurszus milyenségéről, annak hasznáról kellőleg tájékozódni mégsem tudott, de azért is, mert egyleti gyűléseinken e tárgyról eddig nem értekezett senki, nem mondott bírálatot ezen kurszusok fölött eddig tudtommal máshelyütt sem senki, legalább nem azon értelemben, a mint azt én tenni szándékozom. Választottam e tárgyat, mert feltűnő kevesen látogatják e kursusokat; az elsőn volt 118, a másodikon 59, a harmadikon 34, a negyediken 99, az ötödiken 51 hallgató, a hatodikra, a melyet ez évben akartak megtartani, úgy látszik oly kevesen jelentkeztek, hogy meg sem lehetett tartatni, pedig tagadhatatlan tény, hogy az orvosi tudomány haladása — a vizsgálati módszerek szaporodása — a gyógykezelés újabb és újabb iránya kívánatossá, szükségessé tenné minden orvosnak ezen új irány időnkénti közvetlen elsajátítását, mert az irodalom termékeit áttanulmányozni nincs physikai időnk, de ha volna is, úgy annak kiegészítő része mindenesetre a közvetlen szemlélés s az esetlegi műfogások gyakorlati elsajátítása.

Előadásomat három részre osztom. Megkísérlem először azon okokat előadni, a melyek a fent érintett részvétlenséget igazolni látszanak, megkísérlem az orvosi kursusok hátrányait előadni, s végre ép oly röviden óhajtom megmondani azt, hogy én mit láttam, mit tapasztaltam az utolsó kursuson.

I. A részvétlenség okát nem kereshetem az orvosok azon önbizalmában, mely szerint ezen kursusokat fölöslegeseknek tartanók. nem kereshetem a tett-, az akarathányban, hisz minden orvos munkára van szorulva, munkához van szokva, s így nem

kereshetem másban, mint egyedül az orvosok rossz anyagi helyzetében; egyedül ez oka annak, hogy bár igen sokan belátják, hogy igen jó volna tapasztalataikat fölfrissíteni — szaporítani —, bővíteni, nem vállalkozhatnak rá, mert két hétre ott hagyni a praxist, melynek egy részét más kartárs önhibáján kívül is, esetleg mindenkorra átveszi, két hétig a keservesen szerzett s nehezen megtakarított pénzen a fővárosban élni, Budapestre és vissza utazni, azonkívül még tandíjat is fizetni, oly áldozat, melyet hozni bizony igen kevés kartársnak áll módjában; lehetnek más apró okai is egyiknek-másiknak, de a főok bizonyára kedvezőtlen anyagi helyzetünkben keresendő. A baj okát megtalálva, mi orvosok hozzá vagyunk szokva, annak gyógyszerét keresni és kitalálni, s midőn ezt megkísérlem, azon meggyőződésemmek adok kifejezést, hogy ezen csak az állam segíthet, az állam, melynek létérdeke a jó közegészségügy, melynek kötelessége nemcsak oda hatni, hogy polgárainak kellő számu orvos álljon rendelkezésére, a legnagyobb kincsnek, az egészségnek védelmére, de gondoskodnia kell arról is, hogy ezen kincs védőinek megfelelő eszközök is nyújtassanak; ezen eszközök nézetem szerint a kursusokon teljes mértékben nyújtatnak az orvosoknak, s ép azért kötelessége az államnak nem csak alkalmat adni ily kursusok hallgatására, de erre bizonyos sorrendben felszólítani az ország összes orvosait, a mint ez egy irányban a honvédorvosokkal történik, természetesen államköltségen, megfelelő napidíjak mellett; meg vagyok róla győződve, hogy ily esetben mindenki szívesen fölmenne a kursusra, s a kincstár pénztárának ezen megterhelhetése mindenestre gyümölcsöző lenne az államra nézve, áldásthozó a szenvedő emberiség számára.

II. A kursus hiányai. Főhibája a kursusnak a rossz munkabeosztás. Az előadások csoportokra vannak osztva, s mégis a tantermek egymástól oly távol esnek, hogy az u. n. akadémiai negyedóra sokszor nem elegendő arra, hogy egyik előadásról a másikra eljusson a hallgató, másrészt minden előadó a rendes órán túl is tartja előadását vagy demonstrációit, úgy hogy vagy azokat kell ott hagyni, vagy a következő előadás elejét, esetleg az egészet elmulasztani, igen, némely tanár még egyszer oly hosszúra nyújtja előadását, a mi nem volna baj, ha a kursista ezt előbb tudná s más, utána következő órára nem iratkozna be; egyáltalában tanácsosnak látszik az előadásokat mindig két-két órán át tartani, mert az előadások természetüknél fogva nagyobb részt demonstrációkból állanak, erre pedig határozottan rövid a három-

negyed órai időtartam; inkább előadatnék egy tárgy harmadnaponként 2—2 óránként, mint naponta 1—1 órán át, a mint ez némely tárgynál meg is volt.

Hátrány, hogy némely előadásra sokan iratkoznak be, s itt a jobb helyekért való küzdelem, a vizsgálat utáni hajhászat, a kevésbé tolakodót elkedvetleníti; oda kellene tehát hatni, hogy csak bizonyos számú hallgatója lehessen egy tárgynak, s hogy ugyan e tárgyból ugyanazon időben, ha t. i. a meghatározott számnál több hallgató akadna, parallel előadások tartassanak.

Hiba a hallgatóság részéről, hogy sok előadásra beiratkozik, mert az előadások halmazát nem győzi, kifáradt szelleme, de teste is a sok ide-oda való szaladgálástól. Tanácsosabb két, legfeljebb három tárgynak szánni az egész időt, a mikor is aránylag többet sajátítunk el, mintha sok tárgyból kevesebbet látnánk, tanulnánk; voltak egyesek, a kik egy és ugyanazon órára több tárgyat is választottak, egyszer elmentek az egyikre, máskor a másikra; hogy ez mily hiba, azt említeni is fölösleges.

III. Az általam hallgatott tárgyakról s az azokon tapasztaltakról röviden a következőkben számolok le:

1. Belgyógyászatból Müller K. tanárt hallgattam, ki hat órán át rövid de velős elméleti előadások kapcsán demonstrálta az *ulcus ventriculit*, az *apendicitist* és az *enteroptosist*; elsőnél a *bismutum subnitricum* nagy adagjainak (pro die 15 gr.) való alkalmazását s utána a fekély oldalán való fekvést mint legjobbat ajánlja, utóbbit azért, hogy a bism. subn. súlyánál s oldhatlan természeténél fogva a fekélyt befödje, s így a gyomorsav és gyomorbenék behatásától megvédje. Az *apendicitis*nél, mely még most is sokak részéről tévesen *typhlitis-perityphlitis*nek nevezetik s tartatik, föltétlenül a műtéti beavatkozást, a *proc. vermicularis*nak elávolítását ajánlja. Az *enteroptosis* sok esetét bemutattva, a bántalmat az idegrendszer megbetegedésével összefüggőnek mondja, a melyre való hajlam veleszületett.

2. Szemészetből. Csapodi J. tanártól a „Szemtükrözés és a szembajok diagnosisa és gyógyítása“ czimű tárgyakat vettem. Mindkét tárgy tisztán gyakorlati volt, csak hogy a szemtükrözés tökéletes elsajátítására 6 órai gyakorlat kevés s szintén érthetetlen, hogy miért nem adatik erre bővebb alkalom, mikor jól tudjuk, hogy e nélkül mai nap boldogulni nem igen lehet. Csapodi másik tárgya igen megfelelt czéljának, a hallgató a budapesti ker. betegsegélyző pénztár szembeteg anyagán sok bántalmat lát, látja a kezelést, sőt gyakorolhatja magát benne, látás vizsgálati pró-

bákat tesz s evvel kapcsolatban a szemüvegek rendelését, megválasztását tökéletesen elsjátíthatja.

3. Nőgyógyászatból Tauffer V. tanár előadását hallgattam, ki azonban csak az első órát tartotta meg, a többinek megtartásával Tóth István tanársegédét bízta meg, ki mindent elkövetett, hogy a nőgyógyászatban leginkább előforduló endometritis kezelését, ép úgy a méh kóros helyzetének megjavítását célzó eljárásokat gyakorlatilag mutatta be s számos vizsgálatot is végeztetett hallgatóival. A klinikán jelenleg az endometritist a méhüregnek előzetes kitágítása után kizárólag kikaparással kezelik, utána a méh ürege tiszta jódtincturával kifecskendeztetik, a beteg fekvé maradá minden további kezelés nélkül, míg a műtét reactiója meg nem szűnt. A méhnyak kitágítását nem Hegartágítókkal eszközlik mint eddig, hanem jodoform-gyapjuszálacsok bevezetése által, mely utóbbi ingere folytán a méhnyak kitágul.

A méh sülyedését kizárólag a hüvely szűkítése által, egyéb helyzetváltozásai pedig pessariumok alkalmazása által javíttatnak; ezen pessariumok minden egyes esethez külön idomíttatnak az orvos által, a ki egy kerek alakú celuloid-gyűrűt forró vízben megpuhítja s azt a szükséghez képest idomítja. Ezen eljárás mindenestre a leghelyesebb, de annak begyakorlása több időt s több beteg anyagot igényel, mint a mennyi rendelkezésünkre állott.

4. Török Lajos „Bőrgyógyászati diagnostica és therapia“ címén a budapesti ker. betegs. pénztár poliklinikáján nagyszámú, változékony beteganyagán, a bőrgyógyászati újabb therapiát mutatta be, mely azonban csak annyiban volt mondható újnak, a mennyiben új adstringensek és desinficiensek alkalmaztatnak.

5. Orr- és gégetükrözés címén hallgattam Irsai A. előadásait, melyek, az első órát kivéve, tisztán gyakorlatiak voltak. Beteganyaga igen válogatott, de a helyiség a hallgatók nagy számához képest igen kicsi volt. A vizsgáló mögött állt 3—4 kartárs is, a kik türelmetlenül vártak, hogy rájuk kerüljön a sor; hogy ily viszonyok közt csak a gyakorlatottabbak láthatnak valamit, könnyű belátni, miért tanácsos lenne, a kezdőket a gyakorlatottabbaktól elkülöníteni, hogy kölcsönösen egymást ne akadályozzák. Ezen hátrányok daczára e helyen látottakkal is megvoltam elégedve; leginkább észleltünk ezen idő alatt tuberculotícus, illetve lucticus fekélyeket, hűdéseket, infiltratiókat, hurutos állapotokat, s egy papilomat a gégében, adonoid elváltozásokat a garat- s orrüregben.

6. Nimai József a Highmor üreg s az orr melléküregeinek

villamos fényvel való átvilágítását mutatta be egy előadásban, a mi igen egyszerű módon vitetik véghez. Teljesen sötét szobában egy villamos lámpát tett a beteg szájába, s tényleg a Highmov úr s az arczsontok többi üregei tisztán láthatók voltak s látható bennök egy esetleg idegen test vagy genygyülem, melyet nem ritkán oly soká kell keresnünk. Ezen eljárás úgy diagnostikai mint therapiiai szempontból megbecsülhetetlen már most is, s mennyire áldásthozó lesz majd, ha beáll azon idő, a mikor mód-fában lesz minden orvosnak villamos lámpafénnyel rendelkezhetni.

7. Lichtenberg H. tanárnál „az idült fülfolyás kór- és gyógyítás tana“ című előadást hallgattam. Ezen tárgy fontosságáról a vidéki gyakorlatban mindenki meg van győződve s így szívesen sajátítottam volna el én is oly eljárást, melylyel nagyszámú ily betegeknek segíthetnék, de ez nem igen sikerült, ezen bántalom gyökeres gyógyítását előadó a hallcsontocskák eltávolításával eszközli, mert ezek képezik a genyedés fő forrását: a műtét azonban fő, szakszerű ismeretek mellett is igen nehezen hajtható végre, miről meggyőződni alkalmam volt.

Egyéb eljárások közt legfontosabb a genynek a középfülből való kiküszöbölése, a mi Politzer-féle ballonnal a tuber Eustachian keresztül való kifuvása által történik, egyébként a genyedő fül tisztán tartandó, az esetleg granulatiók eltávolítandók, mely eljárás által is sokszor célzt érhetünk.

Ezekben röviden ismertettem mindazt, a mit az 1897. évi orvosi kursuson tapasztaltam

A mint látni méltóztatnak, a 120 hirdetett előadásból csak 8-ban vehettem részt és ezen 8 előadás nemcsak hogy egész időmet igénybe vette, de mondhatom, hogy nem volt időm ezen 8 előadás teljes igénybevételére, majd itt, majd ott kellett valamit mulasztanom, s ha módomban lesz, a legközelebbi kursuson részt vehetni, még kevesebb tárggyal s alaposabban óhajtok foglalkozni, mert mindenben az alaposság a fő, ha főelvünknek „non nocere“ akarunk hódolni.

Ezen rövid felolvasásomból látni, hogy az orvos sokat tanulhat a szünidei orvosi kursusokon, s ép azért ezen kursusok megtartása nemcsak üdvös, de nélkülözhetetlen a közegészségügy érdekében, s ha tényleg az, a miről nemcsak én, de minden orvos meggyőződve lehet, oda kellene hatni az egyetemi tanácsnak, hogy a bevezetésben megpendített eszme kellően megvitatva, alkalmilag a magas kormány elé terjesztessék, az eszme igévé válhatik s evvel a magas kormány többet használna a közegészség-

ügynek, mint végrehajthatatlan rendeletek kibocsátása által, — másrészt a kursusok tantervét is meg kellene változtatni azon elv szerint: kevesebbet, de alaposan.

Tisztelt közgyűlés! Jelen soraimmal némi útmutatást akartam nyújtani egyletünk tagjainak a jövőben tartandó szünidei kursusokkal szemben, s ha evvel a természettől annyira megáldott, s mégis más államokhoz viszonyítva nem egészségügyi viszonyokkal bíró hazánk közegészségügyének használni is tudnék, úgy ez orvosi működésemnek legszebb jutalma lenne.

Hogy úgy legyen, szívből kívánom!
